

MUSEENE I SØR-TRØNDELAG

TANDEM

Tools And New approaches for people with Disabilities Exploring Museums

Rapport fra Partnermøte nr 4
Gulbenkian Foundation, Lisboa

Hanna Mellemsether
Seniorrådgiver MIST - prosjektleder

Trondheim kunstmuseum

«Museer er for folk – alle slags folk». Dette er mottoet for formidling- og læring ved Gulbenkian museum. *«Layer by layer we construct knowledge with them so the next time they come we can go a bit deeper in the concepts.»*

«Museu Calouste Gulbenkian» er et kunstmuseum bygd opp omkring grunnleggeren Calouste Gulbenkians private samling. Bygningene ligger midt i en vakker park og sammen utgjør område en helhet. Hovedbygget og parken sto ferdig i 1969, og museet holder i dag til i 3 bygninger omkring i parken.

Samlingene består av kunst fra antikken fram til ca 1940, og alle typer kunstuttrykk er representert. De har også en imponerende flott og omfattende Laliq-samling utstilt i et eget rom.

Ved siden av å ha Gulbenkians private samling i permanente utstillinger, har de flere temporære utstillinger. Vi besøkte utstillingen «Post-pop- beyond the commonplace» med britisk og portugisisk kunst fra perioden 1965-75. Museet var et fristed for kunstnere i Portugal under diktaturet (altså fram til 1974), noe som fremdeles er en del av museets identitet.

Interiøret i 1.etasje i hovedbygning er også unikt, og gjennomført samme stil fra ansattes kantine til store åpne arealer for publikum. På bildet ser vi en rullestolrampe som glir godt inn i rommet.

Programmet. Dag 1 og 2: Foredrag

Direktør for Gulbenkian er Penelope Curtis, tidligere direktør på Tate Britain i London. Hun ønsket oss velkommen og understreket betydningen av EU-prosjektet TANDEM for museet inkluderingsarbeid. Selv om det også skal sies at ikke alt var like universelt utformet, så hadde museet foretatt en ombygging på 90-tallet som gjorde det mer tilgjengelig for alle enn tidligere.

Det hadde de klart uten å ødelegge den unike arkitekturen, men som alltid når man gjør inngrep og endringer i unike arkitektoniske bygg må det gjøres kompromisser. Gulbenkian har en egen 'special needs' stab som jobber på tvers i alle avdelinger men mest med læring og formidling. Museet har da også en mengde tilbud til grupper med ulike behov, både barn og voksne med læringsvansker, kognitive og fysiske handikap.

Dag 1 og 2 i dette partnernøtet bestod av faglige foredrag og gode presentasjoner av svært høy kvalitet. Igjen blir i fra Norge minnet om at vi ikke er på Europatoppen i inkludering, selv om enkeltmuseer og enkelttiltak også hos oss er av veldig god kvalitet, så mangler det en

nasjonal satsning i Norge. Dette har vi erfart også i tidligere EU-prosjekt med andre partnerland.

NABOLAGET

De ansvarlige for læringsprogrammene i **museet, parken og musikkavdelingen** fortalte hvordan de arbeide med inkludering i sine fagområder. (Susana Gomes da Silva, Paula Corte Real and Catarina Lobo). Da Maria (?) tok over som formidlingsleder slo hun sammen alle de tre avdelingene. Tidligere hadde de ikke visst om hverandres opplegg, og hadde mer enn nok å gjøre horisontalt. Det tar tid å jobbe sammen felles program, felles læring – men det gir mer i pluss enn før: «Man lærer og gir samtidig». Dette er noe vi i MiST også kan huske, kan vi høste fordeler gjennom mer tverrgående arbeid?

Verdt å nevne er prosjektet '**nabolaget**' som Susana Gomes da Silva fortalte om. Museet slo en sirkel på et par kilometer omkring museet, og definerte dette som sitt nabolag. Deretter så de etter spesielle grupper som IKKE allerede var brukere av museet – heller ikke av parken som var åpen for alle på dagtid, gratis. I dette nabolaget er det en stor moske, sykehus, NGO's, barnehager og skoler, dagsenter for demente osv. De valgte ut et par grupper som de inviterte til spesielle aktiviteter i museet. Noen hadde bodd der siden museet ble bygd, og huske godt prosessen. Lokalavisa er også med i prosjektet. De arbeider også med språkopplæring i samarbeid med flyktningsesentra. Dette 'nabolagsprosjektet' er et permanent prosjekt (så vidt jeg forsto), som knyttet museet og lokalsamfunnet tettere sammen, og gir naboene en stemme inn i museet.

Museet anser det som viktig å arbeide med både gamle og nye brukere. De gamle brukerne har en tendens til å dø ut, som Susana sa med et glimt i øyet, og da må man stadig dyrke fram nye.

Musikkavdelingen inviterer folk som aldri har vært på en konsert til å lage kor. Museets vaskehjelp, betjeningen på nærbutikken, studenter, og folk med spesielle behov kom sammen og skapte musikk. De ble også invitert til en vanlig konsert med symfoniorkester – mange hadde aldri vært med tidligere på konsert. Dette endrer relasjonene mellom naboene og museet – og her er prosessen målet! ... **vi må tørre å snakke klasse! Billettprisen er faktisk viktig for hvem som kommer på museet.** Selv om de tre avdelingene parken, museet og musikkavdelingen har slått sammen formidlingsstaben og jobber mye på tvers, så har de også mange tilbud og arrangementer kun for det ene området.

Første dagen av partnernøtet fikk vi også møte andre portugisiske museer enn Gulbenkian. Blant annet Benfica-museet som hadde arbeidet med tilrettelegging i spesielle prosjekter. På tross av at spillerne er mangemillionærer gis det lite til tilrettelegging, kunne Fabio Leite fortelle.

Et museum man skulle tro hadde nok penger – The Money Museum - presenterte et eget program for døvblinde. De hadde laget en film fra prosjektet, og vi fikk diskutert litt om etikk i arbeidet med slike prosjekter.

Vi fikk god tid til å diskutere med de som presenterte, og man kan vel si at representanten fra Benfica fikk litt pes for sitt fokus på den enkelte helten i sin presentasjon. (Det som i programmet heter 'thinking together')

Portugal har også et nasjonalt tilgjengelighet-prosjekt for kultursektoren generelt: The Acesso Cultura (<https://accesscultureportugal.wordpress.com/>). Dette prosjektet arbeider i hele Portugal, med kurs og konferanser for profesjonelle kulturarbeidere så vel som frivillige og NGOer.

Tenkningen er veldig lik den vi har i MiST og som vi formidler gjennom vårt internkurs. Access Cultura "advocates a concept that goes far beyond accessibility ramps and adapted bathrooms. A concept that views access as a cross-sectional field to the entire activity of the museum. We believe that there is an increasing need to share with museum professionals and museum authorities this broad concept of accessibility. We hope to raise awareness, share our knowledge, learn from others and reach the day when visitors with special needs will be autonomous in our museums, like all others, and they will also be part of the team." Dette innebærer at de også arbeider med inkludering av minoriteter, flykninger og asylsøkere. Men i sin presentasjon holdt Maria Clachou fra Access Cultura seg stort sett til å presentere arbeidet med museer og funksjonsvariasjoner.

De viser også at arbeidet virker – flere funksjonshemmede besøker museene!

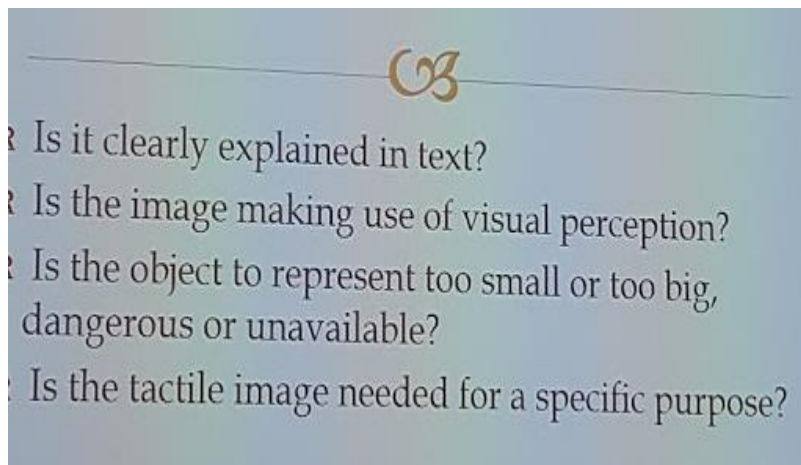
17 mai blir ikke feiret i Portugal så vi lot som ingen ting. Flere foredrag og gode eksempler sto på programmet denne dagen.

Museu Nacional de Arte Antiga presenterte filmen «Anthony, The invisible One» og et prosjekt med blinde og døvblinde. <https://www.goshort.nl/en/film/anthony-the-invisible-one/> (en smaksprøve fra filmen).

Vi fikk møte filmskaperne og de blinde som deltok på filmen. Filmen viser hvordan blinde får tilgang til ett av nøkkelverkene i museet gjennom en kombinasjon av taktil formidling og litt hjelp «fra en venn». Det inngikk også en presentasjon av hvordan arkitekten hadde gått frem

for å lage en taktil re-konstruksjon av Boschs triptyk The Temptations of St. Anthony. Etter en lang prosess i samarbeid med museumspedagogen kom de fram til en sterk forenkling som fremhevet det viktige som skulle formidles. Rekonstruksjonen ble altså gjort med ett spesielt formål for øyet, skulle en annen side av verket formidles må man eventuelt lage en annen rekonstruksjon. Detaljnivået som finnes i Boschs verk viser hvor vanskelig en slik rekonstruksjon er. Til høyre er midtpanelet gjengitt i taktil versjon.

Taktile rekonstruksjoner er ikke alltid det beste. Her er noen spørsmål man bør stille før man avgjør om man skal lage et taktilt element eller ikke.

Paneldiskusjon med filmskaperne, museumspedagogen, en av deltakerne og produsenten av den taktil re-konstruksjonen

Gulbenkian Foundation (Stiftelsen som eier alle Gulbenkians etterlatenskaper, forskningsinstitusjoner, industrier, fond og museer) finansierer gjennom et stipend et 3årig prosjekt kalt Partis: Artistic Practices for Social Inclusion, <https://gulbenkian.pt/en/news-en/this-is-partis/>

Partis: Et kor med døve deltakere som opptre sammen med et profesjonelt orkester

Gjennom dette prosjektet satte de opp en opera i et fengsel og mange andre arrangementer med utsatte grupper, ungdommer asylsøkere osv.

<https://youtu.be/CTssUmP0r8Y>

De to neste dagene var fylt med workshops og presentasjon av forskjellige formidlingstilbud i Gulbenkian museum. Det meste av dette er tilbud for forskjellige grupper med handikap av en eller annen type, men flere var åpne for alle. Jeg vil bare kort nevne en slik workshop, «Stepping the line» (mer korrekt oversettelse fra portugisisk vil være «å gå på/over streken»). Vi fikk bevege oss med kunsten, balansere, danse, kopiere og visualisere inne i utstillingen under dyktig ledelse av kunstnerne Joana og Hugo. Opplegget ble mye bruk for besøkende med ulike utfordringer og var en blanding av kunstdialog, mindfulness og yoga.

Det siste jeg vil nevne i denne rapporten er musikeren Simao Costa sitt prosjekt «IsA sound box». Simao har laget et taktilt 'instrument' der lydbølger ble visualisert ved hjelp av trommer, stener, skåler og andre hverdagsting.

Dette passer veldig godt for blinde/svaksynte men også for personer med kognitive problemer. Det inviterer til deltakelse og læring om lyd, kreativitet og bevegelse. Hvordan kan musikk visualiseres? Jo – gjennom en liten stein som hopper på en høyttaler i en bolle fra Ikea.

Med en fantastisk beliggenhet i parken har Gulbenkian mange tilbud som kombinerer kunsten inne og naturen ute. Vi fikk noen innblikk i dette. Det mest lærerike og minnerike fra denne studieturen var imidlertid de gode foredragene på de to første dagene, samt workshoppen med Joana og Hugo i utstillingen.

Det er vanskelig å holde nivået for de fire dagene slike samlinger skal være i henhold til EUs regelverk, og vi merker at det blir noen gjentakelser mot slutten av samlingene. Vi gjør jo mye av det samme i alle partnermuseene, og de neste samlingene får litt av en jobb med å holde presset opp.

Vi kan vel også nevne at det kunne vært noe tydeligere ledelse av prosjektet TANDEM. Siste dag forsøkte vi å foreslå en vei videre – tiltak for å tydeliggjøre mål og ønsket resultat av TANDEM. Det var kanskje for varmt, for bortsett fra Spania var det nok ingen som helt skjønnte behovet for et konkret resultat. Vi skal likevel forsøke å få oversatt vår håndbok til engelsk og på den bidra med noe mer konkret enn at vi som enkeltpersoner 'lærer noe' for det gjør vi i aller høyeste grad.

Til sist kan man sukke høyllytt over EUs byråkrati som gjør at vi må bruke mye på å finne ut hvordan vi skal fylle ut diverse skjema. Det hjalp ikke å ta fram pekefingeren – EU vant denne runden også.

Gjengen klar for Fado, siste kveld av partnersamling i Lisboa.

Seminar Program: Partner Meeting Lisbon

Wednesday, 16th may – Gulbenkian’s main building

- 09h00** Welcome and presentation of the FCG team by Dr. Teresa Patricio Gouveia
- 09h30** the educational program by the coordinators of the museum, garden and music departments (*Susana Gomes da Silva, Paula Corte Real and Catarina Lobo*)
- 11h30** guided tour to the founder collection (*Paula Ribeiro*)
- 12h30** Lunch at FCG
- 14h00** “The Acesso Cultura and the nacional accessibilities (*Maria Vlachou*)
- 14h45** Sharing good practices – Money Museum – “a program for deaf and blind people” (*Fátima Alves from Locus Acesso and Daniela Viela*)
- 15h20** Sharing good practices – Benfica Museum – Cosme Damião – “new perspectives of a thematic exposition and the inclusion work” (*Fábio Leite*)
- 16h10** end

Thursday, 17th may – Gulbenkian’s main building

- 09h00** welcome
- 09h30** Film “Anthony. The Invisible One”, a visit and a film with blind people at the Museu Nacional de Arte Antiga” Maya Kosa and Sérgio da Costa, directors of the film + Adelaide Lopes, Aquilino Rodrigues, Helena Fonseca, Madalena Ribeiro
- 11h30** Sharing good practices- “the manual of accessibilities and other projects of inclusion (MEF and Hands that sing)” – FCG (*Maria João Botelho and Hugo Seabra*)
- 13h00** lunch at FCG
- 14h30** workshop “IsA sound box” (*Simão Costa*)
- 16h00** Thinking together
- 16h30** Summarize of the last two days (*Spain*)
- 16h45** end

Friday, 18th may – Gulbenkian’s Museum (modern collection)

- 09h00** welcome
- 09h30** Workshop “stepping the line” (*Joana Andrade e Hugo Barata*)
- 11h30** Thinking together
- 12h30** Lunch at FCG
- 14h00** Workshop “The world in the garden” (*Ana Manta and Susana Varatojo*)
- 15h30** Thinking together
- 16h00** summarize of the day (*Spain*)
- 16h10** end

Saturday, 19th may – Gulbenkian’s Museum (modern collection)

- 09h00** welcome
- 09h30** guided tour “OVI: observe, visualize and interpret” (*Sofia Cabrita*)
- 11h00** Thinking together and coffee break
- 11h30** New information about the TANDEM project + preparing the next mobility (*Ewout*)
- 12h45** lunch at La Finestra - <http://www.lafinestra.pt/>
- 14h00** Thinking session and evaluation of the week (*Dina Mendonça*)
- 17h** end

Ikke alle deltakerne var like oppmerksomme hele tiden